

És most, mint hálás utókor dőzsölök. Írok, tervezek, és maholnap viszontlátom nyomtatásban elgondolásomat. Aztán majd az olvasó dönt, kellett-e ez az újabb nyomat. Lomtalanítanak vagy megőriznek, lapozgatnak, talán csak néznek, talán olvasnak is. A középkor pont fordítva kellett legyen ezzel. Egy fontos műhöz hozzájutni, egyáltalán olvasni, csak a kiváltságosoknak adatott meg. A terjesztésre méltó anyag évszázadokon át egyre gyűlt. Gutenberg is válogatni kényszerült. Bár ő nem sokat hezitált. Leginkább a Bibliát akarta nyomtatva látni. 42 sorban, saját öntésű gótikus szedve, iniciálékkal gazdagítva. Ezt akarta megmutatni a világnak. Mindenáron. 150-200 példányban. Mekkora censor volt akkor a technika! Most, hogy a szövegszerkesztőbe beleengedem ezeket a sorokat, valahogy kisebbnek tűnik a felelősség. Nem akkora kitüntetés, mint ötszáz évvel ezelőtt.

A nyomtatott történet folyamatosan íródik. Ebben a kiadványban pont arról, hogy Johann Gutenberg hatszáz éves. De ez is csak feltételezés. Mert az ő életéről alig maradt ránk hiteles irat. Szedem egymás mellé a róla szóló könyveket. Ez ma így természetes. Lapozgatok. Végigszaladok a sorokon, fejezeteket ugrok. Bizonytalan ez az utazás. Visszamegyek Mainzba. Száműzetésbe Strasbourg városába. Nekidőlök az egyszarvú katedrális lassan porladó rózsaszín kövének. Az alapokat már ő is látta. Lapozok tovább. A Százéves háború végén járok, Jeanne d'Arc meghal a máglyán. Brunelleschi befejezi a firenzei dóm kupoláját. Ghiberti a Battisterio keleti bronzkapuját. (Gutenberg tudhatott róla?) A Német Római Birodalom trónján ül II. Frigyes, Hunyadi Jánost kormányzóvá választják és már nagyon erősek a Mediciek. A XV. század még szigorúan szelektált. Csak amit akkor fontosnak tartottak, az maradhatott fent. Márpedig egy mainzi polgár születése nem volt esemény. Írásos emlékek hiányában az utókor nem tehet mást, találgat. Viszont abban a helyzetben Gutenbergnek királyi érzés lehetett leíródni. Ötvösmesterként, saját találmánya által csaták, pápák, filozófusok és bullák közé emelkedni.

Az 1447-es év mindenkiben nyomot hagyott. Az első betűből szedett könyv szinte azonnal korszakot nyitott. Mert formát adott, hogy terjedhessen a gondolat. Gutenbergnek ehhez háromszáz különálló karakterre volt szüksége. Nekünk időre és csöndre. A sokszorosítás mámorító kultusz. Szó-szót követ. Hömpölyög a mondanivaló. Tobzódunk az újabbnál újabb betűtípusokban. Belülről feszít a kényszer, hogy egyedít, művészt, újat hozzunk létre. Az olvashatóság és a szépség kritériumait feszegetjük. Nyomot hagyni kényszer. Egyre többször. És egyre jobban. (Sajnos színesebben, olcsóbban, gyorsabban, többször, többet, többet.) Mert az ember szereti, ha minden ólom megvalósul, ha álomba metszheti vágyait. Ebben a füzetben azzal a hittel, hogy az egyedi betűkkel való nyomtatás szentjére emlékezni közös érték.

János! Virág Leopolddal megyünk ünnepelni Szombathelyre. S hogy mi jut erről nekem eszembe? Joyce, amint felháborodottan követeli, hogy munkájáért tartsa el őt a társadalom. Egy

félbeszakadt operaelőadás. Triest és a tenger. Bolyongás, messzi kalandok. Az Ulysses 138 fordításban. Elkötelezett géniuszok. Június 16. Az egyetem. Takács Ferenc, amint felolvas. Értem, nem értem. Olvasta, írta, olvastam. Láttam, mert képzeltem, képzeltem, mert láttam. Megmaradt. Enyém. Bevéstem. Acélból rézbe, rézből ólomba, ólomból papírra, papírról... Patrica és matrica. Könyv és gondolat. Nyomott nyomat. Együtt.